

SINTEZE

literare — critice — sociale

ANUL IV
NR. 33 (108)

SAPTAMINĂ EDITAT
DE S.C. „DEȘTEPTAREA” S.A. BACĂU
Coordonator Carmen MIHALACHE POPA

CENTENAR M I R Ó

Juan Miró, născut la Barcelona, în aprilie 1893, a înecat din viață în ziua de Crăciun a anului 1983, în Catalonia, în Majorca. A fost cel de-al treilea gigant spaniol al picturii secolului XX, alături de Picasso și de Dalí.

Fiu al unei familii de burghezi onorabili, pentru care a fi artist era sinonim cu un individ decăzut. Miró dezmostenit de părinți la drumul exilului și ajunge în „orașul luminii” și al boemei artistice, la Paris, unde-l va cunoaște pe Breton, Eluard și Picasso, intrând în cercul suprarealistilor.

Buni prieteni, cei trei îl vor sprîjinii pe tinărul aspirant la glorie. Aceasta întîrzie însă să apară, așa că pictorul, dezamăgit, descoperă că nu vindea nimic, îi cere sfatul compatriotului său, celebrul Picasso, care-i spune: „Fă exact ca și cum ai aștepta un autobuz. Așează-te la coadă și ai să vezi că va veni și rîndul tău”. Și asta s-a întîmplat, într-adevăr, abia în 1947, cînd organizează în America o răsunătoare expoziție, ajutat de un negustor de tablouri renumit, Pierre Matisse. Deja, cu cîva timp înainte, un mare scriitor american, Hemingway îi luase, pe credit, o capodoperă, „Ferma” (din Montroig). Urmează o perioadă relativ fericită în viața sa, cu achiziții, cu comenzi care nu întîrziesă să apară. Miró, care descoperise în pictură un limbaj poetic numai al lui, era un om sfios, discret, foarte meticolos, un singuratic ale cărui tăceri erau legendare. Era fascinat de arta primitivă catalană, de frescele medievale, de

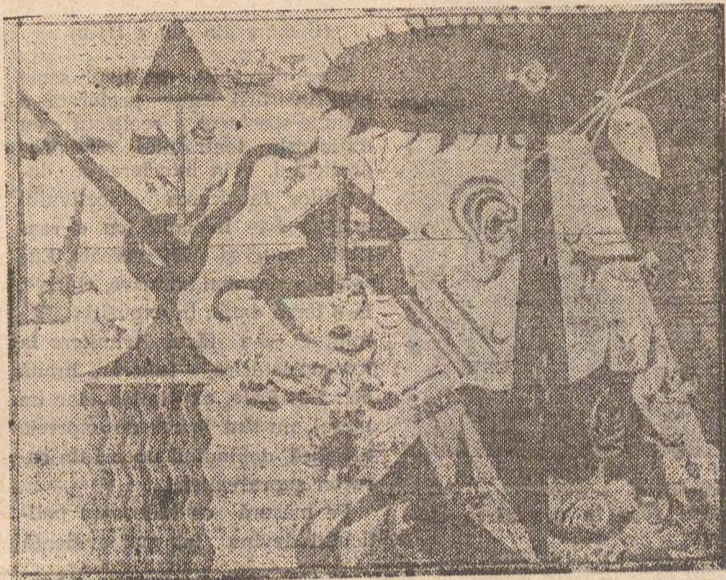
vasele de lut cu încrustații, de marionetele populare, toate transformate, într-o viziune originală, în motive constante ale operei sale, cuprinzînd pictură, sculptură, gravură.

Nu-l plăcea să-și vîndă lucrările celor bogăți, despre care spunea că „nu văd tablouri, ci doar dolari”, așa că a înființat Fundația din Palma, unde se găsec, alături de muzeul din Barcelona, cele mai multe din creațiile sale.

Acum, cînd se împlinesc o sută

de ani de la nașterea sa și zece ani de la dispariție, în întreaga lume sînt organizate expoziții omagiale care vor culmina cu cea de la Moma (New York) din luna octombrie. Tot cu acest prilej, la editura Flammarion a văzut lumina tiparului un somptuos album „Miró” semnat de Jacques Dupin, alte cîteva importante lucrări dedicate vieții și operei acestui mare pictor al veacului nostru fiind în curs de apariție.

C.M.P.



Joan Miró
Pământul arat.

Puncte de vedere

Arta românească în perioada de tranziție

Probabil greu de delimitat, „mișcarea subterană” (underground) a ultimilor ani de dictatură, marcată prin momente ca niciodată deschisă expoziție „Oglinda” și altele, aveau să devină, prin reacție din alb-negru, noile curente postrevoluționare. Iluzia oficializării foștilor interziși poate fi generată de liberul acces în sălile de expoziție, ba chiar în spații muzeale. Locuri deja consacrate au devenit arii nerestaurată a Muzeului Colecțiilor din București, palatul baroc al Muzeului de Artă din Timișoara — parțial dezafectat, Sala Dalles — aflată în renovare. Această asociere cu un patrimoniu arhitectural aflat și el în dizgrație în timpul dictaturii, sau cu edificii distruse, se constituie în semnalarea unei degradări generale, a unui mediu ostil culturii.

Care este cea mai specifică și profundă zonă a nevoii de schimbare actuale? Peste tot, sfîrșitul de mileniu este mai puțin optimist și încrezător în posibilitățile de inovație. Criza este globală, iar artistul român are pentru prima dată posibilitatea confruntării cu străinătatea: pentru unii, ieșirea din izolare se face din interior — și aici trebuie amintit grupul „ortodoxiștilor”, alții reiau cu intensitate recuperatoare experimente din Vest. Există caracteristici care particularizează curentele actuale. Reperce oferite de privirea în urmă ne îndreaptă spre evaluarea statutului obiectului de artă. Cu reacție împotriva valorii materiale și a pieței de artă, în anii

'20 acesta a fost distrus, lipsit de substanță, ucis sau înlocuit cu produsul de serie. Astăzi se acceptă valoarea actului artistic în sine, chiar dacă finalitatea unei performanțe este doar un catalog, un text ilustrat sau filmul video, ce se vor depozita în „muzeul fără pereți”, iar anti-obiectul sau instalația sînt considerate susceptibile a fi achiziționate și conservate. Se acceptă că nu există materiale sau tehnici extraartistice, oricît de neconvenționale.

O anumită faclinare spre minimalism și poverism este ade-seori forțată de împrejurări în România, fiind exploatată ca rapel la sărăcie și la lumea rural-duală a degradării generale. „Noile” tehnici video sînt poate prohibitive, sau poate, ca și fotodocumentarul, considerate cu impact redus și folosite doar ca mijloc de înregistrare a efemerului.

Este preferat obiectul imbo-gătit cu un anumit „barocism”. Dar reformularea importanței obiectului, investirea sa cu mesaj plastic, provocarea gândirii de desubul suprafețelor, arta ca produs și extensie a minții, au fost exploatate din anii '70 de către conceptualiști. Această situație premergătoare a evoluat spre mai multe tendințe dintre care voi face referire la trei:

— Filația dada-ist negativă a grupului „subReal”; este gruparea cu cea mai manifestă poziție, poate și prin reunirea în jurul revistei „Arta” (devenită „ARTa”). Ea se axează pe o dorință agresivă de a șoca, a provoca noul „barbez cumințe” și

convențiile confortabile. Expozițiile („Alimentara”, „Sexul lui Mozart”) sînt incommode, „de scandal”; lucrările nu sînt semnate cu nume, aparînd ca proiect colectiv.

— Filația expresionistă este o mișcare mai difuză și mai tăcută, caracterizată de o înfocare spre expresia realistă și figurativă, dar și de o preocupare de a depăși ruptura dintre artă și societate. Ea extrage din realitate suferința, tortura, urîșenia și o exacerbează. Sînt subliniate dezastrele morale ale totalitarismului și distrugerile (crimele) revoluției, ca act violent.

— Din această filiație se desprinde un al treilea curent în care filtrarea socialului și evaluarea trăirilor din jur trec pe prim plan, artistul se implică și la atitudine. Investigarea realității, analiza drama socială nu sînt lipsite de speranță atîta timp cît artistul instituie dialogul, el mai are încredere în schimbarea conștiinței. Acest grup a reacționat cel mai puternic și a făcut referință la toate momentele politice: revoluția și vic-timele ei (în happeningul „Drumul crucii”, Piața Universității, mineriadele — asociate la Bistrița violenței medievale, alegerile „Duminică orbului”).

Florentina Emmeline BADEA
(fragment dintr-un studiu apărut în Arhitect Design)

(Continuare în pag. a IV-a)

Oglinda

Ce vrea să facă sculptorul George Zărnescu pentru orașul Bacău (2)

Bacău este un oraș sărac, foarte sărac în lucrări de artă monumentală. Dar ele sînt foarte scumpe și nu numai implantarea lor în spațiile publice pune o serie de probleme specifice de estetică urbană, de inteligență artistică și, poate, dacă nu s'îgur, de VOINȚA expresă a Primăriei: vrem sau nu vrem să oferim cetățenilor noștri un loc curat și bine luminat, pentru a trăi, așa cum spunea Hemingway. Schimbarea la față a Bacăului depinde, în acest sens, de gospodării urbel.

Un sculptor, George Zărnescu, de mare talent, dăruiește orașului o serie de lucrări, gratuit, precum și angajarea sa totală și generoasă în realizarea acestora la scară monumentală; el ar supraveghea toate operațiunile complicate ce însoțesc turnarea în bronz sau fontă a lucrărilor precum și implantarea acestora în spațiile stabilite de edili.

Banii și materialele sînt piedicile aproape insurmontabile în realizarea acestui proiect. Sculptorul însă are o serie de soluții care trebuie discutate cu Consiliul municipal. Domnii deputați ar trebui să nu rămînă insensibili în fața acestei oferte pe care eu m-am angajat s-o fac publică. Șansa de a lăsa o urmă în istoria Bacăului nu se întîlnește la tot pasul. Agenții economici și comerciali știu că banii publici sînt pușini și că, în consecință, contribuția lor este mai mult decît necesară în creșterea standardului de viață al urbeli. Generozitatea lor deja s-a făcut simțită în susținerea unor proiecte culturale importante. Printr-un efort conjugat și mai ales energetic al Primăriei și agenților economici, precum și al artistului George Zărnescu, Bacăul ar putea deveni un oraș cu mai multe monumente de artă.

Domnule Primar, primiți-l și ascultați-l pe George Zărnescu; voința Dumneavoastră ar putea prefaca utopia artistului într-o frumoasă realitate.

Ovidiu GENARU

INTERVIU

Ileana Ploscaru-Panait „Nu cred în mitul artistului sărac”

— Ileana, stau și te observ de cîva timp și mă întreb ce-l cu tine. Nu te-am văzut niciodată afit de cuprinsă de emoție la un vernisaj și, slavă domnului, ai avut destule pentru juțetea ta. Ce se întîmplă, deci?

— Mai știi, poate că, tot vorbeai tu de juțetea mea, poate, spuneam, încep să „îmbătrinesc”. Mă rog, e o glumă, și văd că tu chiar scrii tot acolo, așa că o să am grijă ce „declar”. Mă simt cuprinsă de o inexplicabilă emoție, pur și simplu, și nu pot să-ți explic de ce.

— Atunci, să trecem peste asta. Voiam să te întreb cu ce sentimente revii la Bacău, pe unde „binelui”, de fapt, destul de des după plecarea ta, prin transfer, în urbea natală, la București.

— Uite, nici nu-mi vine să cred că au trecut deja 10 ani de cînd eram repartizată guvernamental, cum se spunea atunci, la muzeul din Bacău. Sînt aici, s-a creat, în timp, un sentiment asemănător unei stări de dragoste. Numai cînd am plecat de aici, prin comparație, prin contrast, mi-am dat seama de ceea ce pierdusem. Pentru că în București sentimentul apartenenței la ceva anume e mult mai diluat, pe cînd la Bacău mă legasem puternic de Viorica Pili-mon, de Ilie Boca, de tine. Totul aici respiră o anumită atmosferă spirituală, hrănită de muzeu, de teatru, de revista „Ateneu”, de filarmonică, de ceea ce răzbătea din atelierele colegilor mei. Poate că acum, la anumite nivele, această atmosferă, atît de particulară, s-a mai deteriorat, eu păstrez însă amintirea intactă, a ceea ce am găsit aici în 1983. De aceea mă reintorc la Bacău cu o

anumită obstinație, pe lîngă iubirea de care-ți vorbeam, vrînd să fac ceva pentru acest loc. De altfel, acolo unde luerez eu, la Oficiul Național de Expoziții, devenit ARTEXPO, dl. Mihai Oroveanu, directorul meu, îmi spune mereu în glumă, în toate ședințele că „îmi ridică pașaportul de Bacău”.

— Și cum te descurci în noua ta muncă? Îți place ce faci, ce probleme ai și cum ieși la suprafață, pentru că asta e sigur, după cîte te cunosc eu.

— Problemele sînt ale noastre, ale tuturor celor din aceeași breaslă. Care, din nefericire, în momentul actual, pare să nu priceapă că trebuie să fie unită, să lupte pentru impunerea unui statut demn al artistului în societate. Eu refuz, de pildă, să cred în vreo fatalitate anume, cred numai că există neînțelegeri, blocaje, inerte, lipsă de vitalitate. Organizăm din ce în ce mai puține expoziții personale și de grup pentru că artiștii nu mai pot expune din cauza cenzurii financiare care a înlocuit-o pe cea ideologică. Anul acesta am rămas cu spații goale la Salonul Național al Tineretului pentru că pictorii și sculptorii nu au găsit bani ca să-și expedieze lucrările. Se duce o politică anticulturală evidentă și sîntem puternic dezavantajați de acest lucru în acordurile culturale pe care de abia reușisem să le înfiripăm cu străinătatea. Am ajuns în situația ridicolă de a nu mai putea aduce înapoi expozițiile de peste hotare, din lipsă de fonduri. Nu se în-

Carmen MIHALACHE POPA

(Continuare în pag. a V-a)